

MOLDOVA

Scurt profil de politică culturală

*Elaborat de Veaceslav
Reabcinschii*

August 2023

1. Fapte și cifre

Sistem politic: În conformitate cu Constituția adoptată în 1994 Republica Moldova este o republică parlamentară. Puterea legislativă este exercitată de Parlament.

Limba oficială: Româna

	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Populația la 1 ianuarie¹	2565030	2626588	2643675	2684772	2729634	2780744
PIB în milioane EUR²	13697.52	11568.57	10116.36	10483.62	9527.34	8450.42
PIB pe cap de locuitor în PPS Index						
Cheltuieli publice generale (în % din PIB)	36.8%	33.8%	36.6%	32.0%	31.6%	31.0%
Public cultural cheltuieli, EUR³	21282860	17325944	17087540	16396746	13687903	12038694

¹ <http://statbank.statistica.md/PxWeb/sq/33c9fa7c-b5e9-4d46-ac73-53c5d17aa40d>

² <https://statbank.statistica.md:443/PxWeb/sq/6af8a739-0846-4471-b291-278d813e62e7>

³ <https://buget.mf.gov.md/>

Cheltuieli publice pentru cultură, % din PIB	0.16	0.15	0.17	0.16	0.14	0.14
Cheltuieli publice pentru cultură per cap de locuitor, EURO	7.94	6.46	6.37	6.11	5.10	4.49
Pondere ocupării forței de muncă în cultură față de totalul ocupării forței de muncă	1.9%	1.9%	2.0%	2.0%	2.0%	2.1%

2. Sistemul de politici culturale

2.1 Obiective

În 2017, prin decizia Guvernului, Ministerul Culturii a încetat să mai fie o entitate separată, iar punerea în aplicare a politicilor în domeniul culturii a fost transferată Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. În 2021, în conformitate cu Hotărârea nr. 147 din 25.08.2021, Ministerul Culturii a redevenit o entitate separată.

În 2013, a fost aprobată Strategia de dezvoltare a culturii "Cultura 2020", care a avut ca scop "asigurarea unui mediu cultural viabil, prin crearea unui cadru adecvat de politici publice, formarea unui sistem funcțional de conservare și valorificare a patrimoniului cultural, promovarea creativității, dezvoltarea industriilor culturale, eficientizarea managementului cultural, pentru creșterea calității vieții cetățenilor, în spiritul toleranței și coeziunii sociale". În document au fost formulate, pentru prima dată, misiunea și viziunea politicilor culturale naționale pentru perioada 2014-2020. Astfel, misiunea a fost "asigurarea sectorului cultural cu un cadru politic coerent, eficient și pragmatic, pornind de la un set de priorități", iar viziunea a fost crearea, până în 2020, a unui "sector cultural consolidat, independent și creativ, cu un patrimoniu cultural protejat și integrat în politicile publice naționale și regionale, inclusiv în activitățile de dezvoltare durabilă: educațională, socială, economică, turistică și de mediu".

Strategia "Cultura 2020" a stabilit obiectivele generale de dezvoltarea

domeniului:

- Salvagardarea patrimoniului cultural național în toată diversitatea sa;
- Asigurarea circulației reale și virtuale a produsului cultural;
- Creșterea ponderii economice a sectorului cultural și a industriilor creative;
- Creșterea contribuției sectorului cultural la dezvoltarea coeziunii sociale.

La 17.10.2022 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (SND) – documentul național de viziune strategică pe termen lung, care indică direcțiile de dezvoltare a țării și care adaptează prioritățile, obiectivele, indicatorii și țintele angajamentelor internaționale asumate de către Republica Moldova la contextul național. În domeniul culturii strategia a stabilit ca obiectiv general ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală.

2.2 Caracteristicile principale

Republica Moldova dispune de un patrimoniu cultural important, foarte variat și autentic, care ar putea servi și ca element pivot pentru o economie culturală. Infrastructura culturală se află într-o stare avansată de degradare fizică, ceea ce pune o problemă reală de accesibilitate a produselor culturale. Astfel, în perioada 2015-2021, infrastructura culturală a înregistrat un declin permanent, determinat de reducerea continuă a numărului de biblioteci și case de cultură.

Multe biblioteci și case de cultură sunt deconectate de la sistemele de încălzire și electricitate și nu sunt dotate cu mobilier. În 2022, 335 de case de cultură necesitau reparații, iar 36 - erau deteriorate.

Noua strategie națională ”Moldova Europeană 2030” pornește de la faptul că sporirea accesibilității, calității și relevanței ofertei culturale presupune cheltuieli curente și investiționale mai mari, mai bine țintite și valorificate în mod mai eficient, la nivelul fiecărei instituții și organizații culturale. Contribuind la dezvoltarea culturii, aceste resurse vor produce randamente economice și sociale importante. Valorificată corespunzător și integrată în sistemul educațional, cultura poate consolida economia

creativă și produce efecte socio- economice importante, prin locurile de muncă create direct și indirect, creșterea atractivității turistice a comunităților și a țării în ansamblu, diversificarea oportunităților de relaxare și petrecere a timpului liber, dar și reducerea conflictelor, tensiunilor și violenței sociale.

Pentru a atinge obiectivul general, au fost stabilite trei direcții de activitate:

- 1) Extinderea accesului la oportunități și activități culturale;
- 2) Valorificarea patrimoniului, a tradițiilor și a diversității culturale;
- 3) Asigurarea oportunităților de dezvoltare personală și de cetățenie activă.

Strategia a stabilit, de asemenea, prioritățile guvernării pentru dezvoltarea culturii. Printre cele mai importante pot fi evidențiate:

- Documentarea, unificarea și digitizarea fondului de carte din bibliotecile publice.
- Stabilirea unui mecanism național de finanțare a procesului de restaurare și punere în valoare a patrimoniului cultural și încurajarea inițiativelor de reabilitare a patrimoniului din partea comunităților și a autorităților locale.
- Crearea și consolidarea unui sistem de educație, formare, cercetare, inovare în domeniul patrimoniului cultural și dezvoltarea forței de muncă, inclusiv prin formarea de manageri în sectorul cultural și creativ.
- Sprijinirea inițiativelor artistice independente, inclusiv prin identificarea

de spații pentru ateliere, repetiții, spectacole, rezidențe și alte activități, însă de asemenea, dezvoltarea unor mecanisme financiare durabile

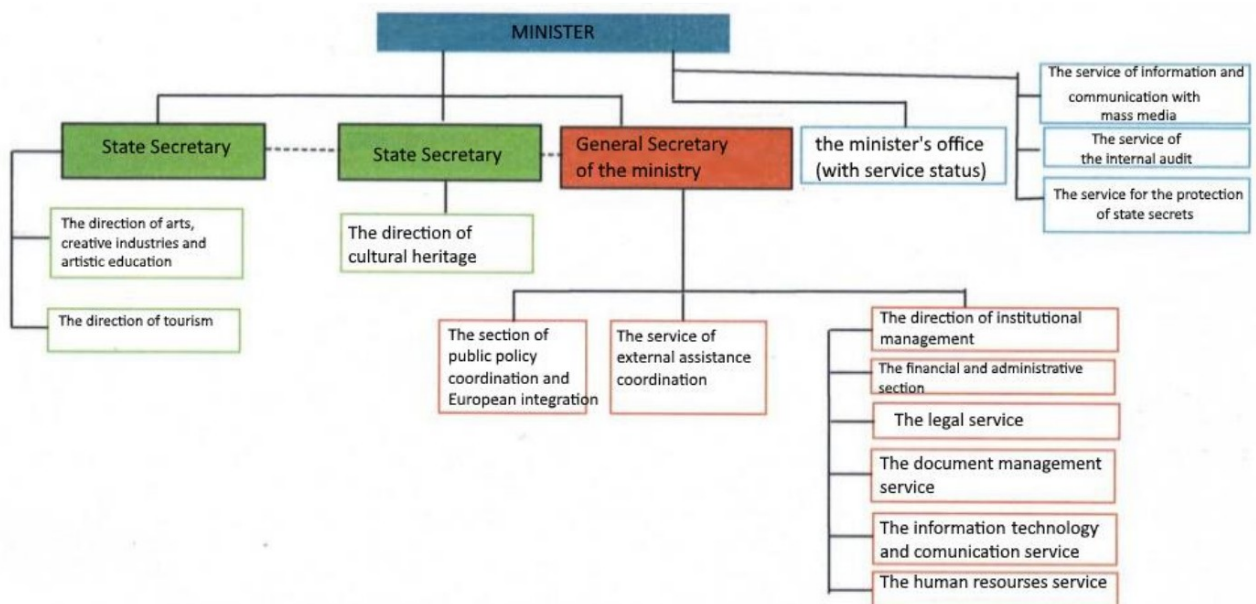
pentru a sprijini scena independentă.

- Asigurarea faptului că toți elevii și studenții dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru a promova dezvoltarea durabilă și protecția mediului, pentru a aprecia diversitatea culturală și contribuția culturii la dezvoltarea durabilă.

Un accent mai deosebit este stabilit pentru promovarea culturii prin dezvoltarea turismului:

- Elaborarea și implementarea de politici de promovare a turismului durabil, crearea de parteneriate public-private și de locuri de muncă, promovarea culturii și a produselor locale.
- Dezvoltarea și diversificarea produsului turistic național (agroturism, ecoturism, turism rural, vitivinicol, gastronomic și cultural), consolidarea rolului comunităților locale și implicarea diasporei.
- Formarea și consolidarea destinațiilor turistice, inclusiv prin acțiuni de promovare, conservare și restaurare a monumentelor istorice.
- Consolidarea brandului turistic al țării și continuarea activităților de promovare pe piețele țintă. Integrarea sectoarelor culturale și creative atât în politicile de dezvoltare rurală și urbană, cât și în rutele turistice naționale.
- Sprijinirea activă a internaționalizării sectorului cultural și creativ, inclusiv prin valorificarea capacităților și a prezenței diasporei.

2.3 Sistemul de guvernare: Organigrama organizațională

2.4. Background

În Republica Moldova, pot fi evidențiate patru etape de dezvoltare a politicilor culturale: 1940 - 1953 - politici proletcultiste, 1954 - 1990 - politici comunisto- educative, 1991 - 2013 - politici de supraviețuire în condiții de tranziție, iar 2014 - până în prezent - politici de creare a unui mediu durabil pentru dezvoltarea culturii.

Prima etapă este perioada de reproducere a tuturor structurilor și mecanismelor ideologice, politice, economice și culturale comuniste, inclusiv a principiilor caracteristice "culturii sovietice" pe teritoriul republicii nou formate. Principiul "culturii partinice" prevedea promovarea ideologiei comuniste prin activități culturale.

Caracteristic pentru a doua perioadă, 1953-1991, a fost includerea mai largă a specificului național în politicile culturale centrale. Pentru a asigura un acces cât mai larg al populației la produsele culturale, care au trecut cenzura ideologică și care se încadrau în cerințele platformei realismului socialist, în Republica Moldova a fost creat un sistem integrat de instituții culturale, care a constituit baza tehnică și materială a sistemului cultural existent astăzi. Instituționalizarea centralizată a sistemului cultural și existența cenzurii au asigurat controlul ideologic asupra instituțiilor culturale, manifestărilor și acțiunilor culturale. Viața culturală se afla sub controlul politic și ideologic total al organelor respective ale partidului comunist moldovenesc. Cei care activau în sectorul cultural erau obligați să se conformeze cerințelor ideologice ale "realismului socialist". Orice mișcări informale în domeniul artelor au fost persecutate și suplinite.

În această perioadă, politica de deznaționalizare a continuat, cu expulzarea limbii române din domeniile esențiale ale vieții și cu sfidarea tradițiilor naționale. Toate acestea au condiționat impulsul mișcării de democratizare și de renaștere spirituală de la sfârșitul anilor '80. Mișcarea a fost inițiată, în cea mai mare parte, de intelectualii culturali și a condus la decretarea limbii române ca limbă de stat în 1989, la trecerea la grafia latină și, în final, la proclamarea independenței Republicii Moldova față de

Uniunea Sovietică. Această mișcare a provocat un interes sporit al populației pentru cultura și tradițiile naționale.

Reformele economice nereușite care au avut loc în țară, privatizarea întreprinderilor pe bază de bunuri patrimoniale, implementarea programului de privatizare a terenurilor, au dus la o scădere considerabilă a PIB-ului. Obiectivele politicii culturale s-au schimbat. A ieșit în prim-plan necesitatea de a salva patrimoniul cultural, de a menține sistemul de instituții culturale și de a crea mecanisme alternative de susținere a culturii.

În perioada 2010-2013, Ministerul Culturii, cu asistența donatorilor străini, a desfășurat o serie de activități cu participarea experților străini și locali, precum și a societății civile, pentru a determina prioritățile strategice de dezvoltare a domeniului cultural. A patra etapă a politicilor culturale în Republica Moldova a început odată cu adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova a hotărârii privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii "Cultura 2020" și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia. Este o etapă care se deosebește de cele precedente datorită existenței unor factori importanți la nivel național și internațional:

- 1) deschiderea Republicii Moldova față de experiența de dezvoltare și implementare a politicilor culturale contemporane în alte țări
- 2) capacitatea culturii de a menține și promova unicitatea națională și locală în procesul de globalizare și
- 3) creșterea rolului culturii în dezvoltarea durabilă a societății moderne.

3. Viața culturală actuală

3.1 Principalele evoluții

În februarie 2023, Parlamentul a aprobat programul de activitate al noului guvern, "O Moldova prosperă, sigură, europeană". Viziunea programului a fost stabilită ca fiind "Moldova - o țară cu cetățeni prosperi, cu instituții puternice și transparente, cu un mediu de afaceri competitiv, pentru care relația cu statul este un accelerator și nu o serie de obstacole". Ne dorim să fim membri cu drepturi depline ai Uniunii Europene". Pentru a realiza această viziune, este necesară relansarea economiei, care a fost afectată de crizele regionale și globale. Construirea unei economii prospere și reziliente necesită resurse financiare accesibile, reguli clare și simple care să poată oferi cetățenilor și întreprinderilor oportunități, locuri de muncă bine plătite și bunăstare. Este necesar ca țara să se deschidă către inovare, diversificarea investițiilor și integrarea competitivă în economia globală. Creșterea economică accelerată va permite alocarea mai multor resurse pentru educație și cultură, sănătate și protecție socială, pentru un mediu curat și servicii publice de calitate.

În domeniul culturii au fost stabilite ca obiective următoarele:

- 1) creșterea nivelului de cultură în societate și dezvoltarea personală a cetățeanului;
- 2) protejarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului material, conservarea și promovarea tradițiilor și a diversității culturale.

Pentru a atinge aceste obiective, au fost formulate următoarele priorități-cheie pe termen mediu:

- Crearea unui nou sistem de sprijin și subvenții în domeniul artistic și creativ public, privat și independent;
- Regândirea modelului organizațional al caselor de cultură, al bibliotecilor și al muzeelor, precum și promovarea rolului acestora ca integratori ai comunității;
- Digitizarea colecției de carte în bibliotecile publice;

- Stabilirea unui mecanism național de finanțare a procesului de restaurare și punere în valoare a patrimoniului cultural și integrarea acestuia în circuitul turismului cultural;
- Crearea și consolidarea unui sistem durabil de educație artistică.

Profesionalizarea managerilor din sectorul cultural și creativ prin îmbunătățirea ofertei de formare inițială și continuă;

- Dezvoltarea și diversificarea produsului turistic național (agroturism, ecoturism, turism rural, vitivinicol, gastronomic și cultural), consolidarea rolului comunităților locale și implicarea diasporei;
- Consolidarea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii turistice, formarea și consolidarea destinațiilor turistice, inclusiv prin acțiuni de promovare, conservare și restaurare a monumentelor istorice;
- Consolidarea brandului turistic al țării și continuarea activităților de promovare a acestuia pe piețele țintă;
- Integrarea sectorului cultural și creativ în politicile de dezvoltare rurală și urbană și în traseele turistice naționale;
- Dezvoltarea de măsuri de sprijin pentru inițiativele antreprenoriale în sectorul cultural și creativ;
- Utilizarea rezultatelor cercetării științifice în politicile de dezvoltare rurală și urbană, precum și în traseele turistice naționale și internaționale.

3.2 Teme cheie

Unele dintre aspectele cheie asupra cărora guvernul trebuie să se concentreze sunt:

- 1) îmbunătățirea sistemului de finanțare a activităților culturale;
- 2) creșterea eficienței activității organizațiilor culturale;
- 3) crearea unui sistem de îmbunătățire continuă a managementului în cultură;
- 4) dezvoltarea potențialului cultural regional și local.

Pentru a reforma sistemul de finanțare a culturii, este necesar să se regândească finanțarea instituțională, care domină în prezent, și să se mărească finanțarea activităților culturale. Un prim pas a fost făcut în 2022 prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova de a aproba Programul național "Voucher cultural". Programul reprezintă instrumentul de stat prin care tinerii care au împlinit vârsta de 18 ani primesc un voucher cultural cu o valoare nominală, care poate fi folosit în următoarele 12 luni pentru a achiziționa servicii și bunuri culturale. "Scopul programului este de a facilita și de a îmbunătăți integrarea tinerilor în viața culturală a țării, de a crește capacitatea domeniului cultural, de a contribui la coeziunea socială, de a promova și dezvolta valorile culturale, de a îmbunătăți oferta culturală, de a crește transparența finanțării activităților culturale, de a încuraja consumul și mobilitatea culturală"⁴.

Activitățile au ca scop creșterea consumului cultural în rândul tinerilor, creșterea rolului și a locului organizațiilor culturale în procesul de educare a tinerilor, creșterea eficienței finanțării organizațiilor culturale și întărirea competiției între acestea. Printre produsele și serviciile de care tinerii pot beneficia cu ajutorul voucherului se numără achiziționarea de cărți. Potrivit raportului Ministerului Culturii, până în aprilie 2023, peste 1.300 de tineri au beneficiat de voucherul cultural. Cele mai solicitate servicii sunt achiziționarea de cărți și bilete la film. Asta înseamnă că mai mult de jumătate dintre tinerii care au împlinit vârsta de 18 ani și-au activat voucherul cultural în valoare de 1000 de lei, oferit de stat. Prin intermediul voucherului au fost efectuate peste 2830 de tranzacții, cu o valoare totală de aproximativ 500 de mii de lei. Cele mai multe plăți au fost efectuate pentru cărți - circa 2200. Dintre cărțile achiziționate, cele mai multe sunt cărți de dezvoltare personală.

De asemenea, în 2022, a fost inițiat programul de sprijin pe bază de proiecte pentru producția culturală a instituțiilor teatral-concertistice.

Tabelul 1: Activitatea instituțiilor teatral-concertistice, 2017-2021⁵

	2017	2018	2019	2020	2021
--	------	------	------	------	------

⁴ <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-12-nu-743-mc-2022.pdf>

⁵ <https://statbank.statistica.md:443/PxWeb/sq/3c0636a8-4671-4045-b6f0-57889479962e>

Teatre, spectacole	2791	2573	2483	944	1641
Filarmonica, concerte	165	155	151	74	54
Grupurile artistice autonome, concerte	133	178	178	106	140

Anul 2022 a fost anul revenirii activității culturale după pandemia din 2020- 2021. Dar până în 2019 se poate observa scăderea activității în sectorul teatral și filarmonicilor.

3.3 Cooperarea culturală internațională

Cooperarea internațională în domeniul culturii este una dintre funcțiile Ministerului Culturii. Astfel, ministerul este responsabil de implementarea actelor normative și de punerea în aplicare a tratatelor internaționale ale Republicii Moldova în domeniile cultură, patrimoniu național și turism, de întocmirea rapoartelor privind executarea acestora, precum și de încheierea tratatelor internaționale. În cadrul ministerului funcționează secția de coordonare a politicilor publice și integrare europeană.

Cooperarea culturală este determinată de Acordul de Asociere dintre UE și Republica Moldova, semnat la 27 iunie 2014 la Bruxelles. Acordul stabilește un nou cadru juridic pentru promovarea relațiilor până la un grad mai înalt de asociere politică și integrare economică, inclusiv activități în domeniile culturii, educației și turismului. În dezvoltarea politicilor culturale naționale, Republica Moldova poate beneficia de experiența și bunele practici ale țărilor membre ale UE. Cooperarea se bazează pe principiile stabilite în Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale (2005). Acordul prevede următoarele domenii de interes care urmează să fie dezvoltate: cooperarea și schimburile culturale, precum și mobilitatea artei și a artiștilor; dialogul intercultural; dialogul privind politicile culturale și audiovizuale; cooperarea în cadrul organizațiilor și forumurilor internaționale, cum ar fi

UNESCO și Consiliul Europei, pentru dezvoltarea diversității culturale, conservarea și utilizarea patrimoniului cultural și istoric, precum și cooperarea în domeniul mijloacelor de comunicare în masă.

4. Instituții culturale

4.1 Prezentare generală

În Republica Moldova există 1682 de localități organizate în 916 sate-reședințe (comune). În fiecare comună există cel puțin două instituții culturale: o bibliotecă și o casă de cultură. Tabelul reprezintă evoluția infrastructurii culturale în perioada 2017-2021.

Tabelul 2: Infrastructura culturală, 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Teatre	16	16	16	16	16
Filarmonica	1	1	1	1	1
Biblioteci	2704	2690	2674	2655	2632
Muzee	126	127	127	130	131
Case de cultură	1219	1216	1216	1197	1194
Instalații cinematografice (la sfârșitul anului)	11	11	10	10	10
Total organizații	4077	4061	4044	4009	3984

Numărul instituțiilor culturale înregistrează un declin permanent,

determinat de reducerea continuă a numărului de biblioteci și case de cultură. Astfel, numărul bibliotecilor a scăzut de la 2704 în 2017 la 2632 în 2021, ceea ce reprezintă o scădere de 2,7%. La fel, a scăzut și numărul caselor de cultură, de la 1219 în 2017 la 1194 în 2021, ceea ce reprezintă aproximativ 2,0%. În general, numărul instituțiilor de cultură a scăzut de la 4077 în 2017 la 3984 în 2021, ceea ce reprezintă o scădere de 2,5%. Deși numărul instituțiilor culturale este în scădere, raportat la populație, acest indice e s t e î n creștere. Adică, rata de reducere a numărului populației este mai mare decât rata de scădere a numărului de instituții culturale.

4.2 Date privind anumite instituții culturale publice și private

Sectorul cultural privat din Republica Moldova se află într-o fază incipientă de dezvoltare. În ultimii ani, pot fi observate progrese semnificative în promovarea și susținerea activităților culturale și artistice desfășurate de către organizațiile private.

Începând cu 2010, există un program de susținere a proiectelor culturale ale organizațiilor neguvernamentale. În ultimii ani, au fost aprobate proiecte în valoare de: 2018 - 3 974 000 MDL (19 8700 euro), 2019 - 3 621 279 MDL (181 063 euro), 2020, 2021 - 5 000 000 MDL (250 000 euro) fiecare, 2022 - 4 376 391 lei (220 030 euro).

Din 2018, în Republica Moldova activează Centrul Național al Cinematografiei, care are drept scop susținerea dezvoltării industriei cinematografice. Pe parcursul a 4 ani, au fost susținute peste 40 de proiecte cinematografice de diferite categorii. Bugetul anual pentru perioada 2018-2020 a fost de 5,0 milioane de lei (250 000 de euro). În 2021, 2022 - au fost alocate anual peste 8,0 milioane de lei. Producțiile moldovenești au obținut 54 de premii la festivalurile internaționale.

Sectorul privat este bine dezvoltat în domeniul producției de carte. În ultimii ani, au fost deschise mai multe librării moderne și au fost create mai multe rețele naționale. În prezent, există peste 70 de librării, majoritatea concentrate în Chișinău, unde se vând alături de produsele editurilor moldovenești și cărți importate din România, Rusia, Ucraina etc. În ultimii trei ani, numărul editurilor, într-o oarecare măsură, s-a stabilizat, care se înregistrează în 2022 - 163 de întreprinderi. Producția

culturală este realizată în cea mai mare parte de instituțiile de stat (a se vedea tabelul 3).

Tabelul 3: Producția instituțiilor culturale în perioada 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Teatre, spectacole	2791	2573	2483	944	1641
Filarmonică, concerte	165	155	151	74	54
Grupuri artistice, concerte	133	178	178	106	140
Case de cultură, evenimente	53893	61978	63872	21893	25660
Produse editoriale, titluri de cărți și reviste	2831	2705	2389	2598	2865

Activitatea instituțiilor culturale a fost puternic influențată de pandemie. Anul 2022 a fost anul revenirii activităților culturale.

5. Finanțarea culturii

5.1 Prezentare generală

Finanțarea culturii în Republica Moldova este asigurată din mai multe surse, inclusiv bugetul de stat, bugetele locale, programele și granturile internaționale, sponsorizările private și veniturile generate de activitățile culturale.

Bugetul de stat este principala sursă de finanțare pentru cultură. Alocarea fondurilor este responsabilitatea Ministerului Culturii, care distribuie bugetul către instituțiile culturale de stat, cum ar fi muzeele, teatrele, bibliotecile, colectivele artistice și alte organizații culturale subordonate. Aceste fonduri sunt utilizate pentru a acoperi cheltuielile de personal, cheltuielile de funcționare, achiziționarea de echipamente și materiale, organizarea de expoziții, spectacole și alte activități culturale. O bună parte din bugetul alocățiile sunt destinate întreținerii și dezvoltării infrastructurii culturale, cum ar fi renovarea și modernizarea clădirilor, amenajarea spațiilor, furnizarea de echipamente și tehnologii necesare.

Bugetele locale reprezintă o altă sursă importantă de finanțare pentru cultură. Primăriile și consiliile raionale alocă fonduri pentru susținerea și dezvoltarea instituțiilor culturale locale, pentru organizarea de evenimente culturale și pentru întreținerea infrastructurii culturale. Cheltuielile publice locale pentru cultură la nivel local contribuie la promovarea diversității culturale, la stimularea creației artistice și la dezvoltarea comunităților locale. Nivelul și alocarea acestor cheltuieli variază în funcție de prioritățile și de disponibilitatea resurselor financiare ale autorităților locale.

Fondurile alocate pentru susținerea și funcționarea instituțiilor culturale locale acoperă cheltuielile de personal, chirie, utilități, precum și achiziționarea de echipamente și materiale necesare desfășurării activităților culturale. Cheltuielile publice locale direcționate către organizarea de evenimente culturale, cum ar fi festivaluri, expoziții și concerte, acoperă costurile de logistică, promovare, închiriere de spații și alte cheltuieli necesare pentru desfășurarea acestor evenimente. Autoritățile locale pot alocă resurse financiare pentru conservarea și restaurarea patrimoniului cultural local, cum ar fi clădirile istorice, monumentele, siturile arheologice etc. Importanța creșterii cheltuielilor publice locale pentru cultură constă în promovarea accesului la cultură, stimularea participării comunității la activitățile culturale, dezvoltarea talentelor locale și consolidarea identității culturale a comunității. Prin alocarea adecvată a resurselor financiare, autoritățile locale pot contribui la crearea unui mediu cultural dinamic și la îmbunătățirea calității vieții în comunitate.

Pe lângă finanțarea de la bugetul de stat și din fonduri locale, Republica

Moldova beneficiază și de programe și granturi internaționale. Acestea sunt furnizate de organizații internaționale, ambasade, fundații și alte entități care sprijină proiecte și inițiative culturale în țară. În perioada 2017-2022, valoarea nominală a alocațiilor pentru cultură a fost în continuă creștere, dar ponderea cheltuielilor pentru cultură în PIB a scăzut în 2017-2020 de la 0,6% la 0,4%, urmând să revină la 0,6% în 2022.

5.2 Cheltuieli publice pentru cultură pe niveluri de guvernare

Ministerul Culturii are sub autoritatea sa trei instituții de concerte, 11 instituții de teatru, 7 muzee, 2 biblioteci naționale și 13 alte instituții publice din diferite sectoare. Bugetul de stat pentru cheltuielile de serviciu în domeniul culturii în perioada 2017-2022 este prezentat în tabelul de mai jos:⁶

Tabelul 4: Cheltuieli publice pentru cultură, în euro, 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Servicii	12044,48	13687,9	16396,75	17087,54	17334,23	21293,56
în domeniul culturii, mii de Euro						

5.3. Cheltuieli publice culturale pe sectoare

Cheltuielile pentru instituțiile de teatru și concerte reprezintă o componentă importantă a bugetului de stat destinată susținerii și funcționării instituțiilor. Aceste instituții includ teatre și săli de concerte, colective artistice care promovează spectacole și evenimente în domeniul muzicii, teatrului, operei, baletului și altor forme de exprimare artistică.

⁶<https://buget.mf.gov.md/>

Tabelul 3: Transferul cheltuielilor publice către instituțiile culturale, în EUR, 2017- 2020

	2017	2018	2019	2020
<i>Transferuri, în mii de euro</i>	5862,57	6152,16	7956,32	8898,74

6. Legislația în domeniul culturii

6.1 Prezentare generală a legislației naționale în domeniul culturii

Legea de bază, care reglementează domeniul cultural și determină principiile de bază ale politicii culturale a statului în Republica Moldova, este Legea culturii nr. 413 adoptată la 27.05.1999. În conformitate cu această lege, statul stabilește prioritățile și asigură baza legală pentru activitățile culturale. Organul central al administrației publice care coordonează activitățile culturale din țară este ministerul respectiv. Guvernul elaborează și finanțează, în modul stabilit, programe de stat pentru conservarea și dezvoltarea culturii și stabilește direcțiile, formele și metodele de implementare a acestora. Statul contribuie la asigurarea unui acces larg al populației la evenimente și valori culturale.

În Republica Moldova a fost format un cadru normativ de protecție a patrimoniului cultural, format din legi naționale, precum și din convenții internaționale semnate de Republica Moldova: Legea nr. 1530 din 22.06.1993 cu privire la protecția monumentelor, Legea privind protecția patrimoniului arheologic nr. 218 din 17.09.2010, Legea nr. 280 din 27.12.2011 privind protecția patrimoniului cultural național mobil, Legea nr. 58 din 29.03.2012 privind protecția patrimoniului cultural imaterial, Legea nr. 161 din 20.07.2017 privind regimul mormintelor și monumentelor comemorative de război, Legea muzeelor nr. 262 din 07.12.2017.

Activitățile culturale sunt reglementate prin legi sectoriale, care definesc

cadrul juridic pentru politicile din aceste sectoare. Legea privind organizațiile de teatru, circ și concerte nr. 1421-XV din 31 decembrie 2002, stabilește principiile de bază de activitate a teatrelor, circurilor și organizațiilor de concerte, modalitățile de creare, reorganizare, lichidare, finanțare și gestionare a acestora. La 20 iulie 2017 a fost adoptată o nouă Lege nr. 160 cu privire la biblioteci, care stabilește organizarea și funcționarea sistemului național de biblioteci și are drept scop consolidarea rolului bibliotecii în societatea modernă.

Industria creative, care cuprind tot ceea ce este produs prin creativitate artistică și are potențial economic, generează venituri prin taxe și impozite plătite, creează locuri de muncă și produce profit, s-au dezvoltat din ce în ce mai mult în ultimii ani. Fiind o direcție mai nouă a politicilor culturale, urmează să fie creat cadrul normativ-legislativ de dezvoltare. Dintre legile deja adoptate, putem menționa Legea cu privire la artele și meșteșugurile populare nr. 135 din 20.03.2003, Legea cu privire la activitatea editorială nr. 939-XIV din 20.04.2000, Legea cinematografilei nr. 116 din 03.07.2014, Legea cu privire la oamenii de creație și uniunile de creație nr. 21 din 01.03.2013.

6.2 Prezentare generală a legislației culturale internaționale

Devenind membru cu drepturi depline al UNESCO la 27 mai 1992, Republica Moldova a ratificat Convenția privind protecția patrimoniului mondial natural și cultural și Convenția privind salvagardarea patrimoniului cultural imaterial. Odată cu ratificarea convențiilor, Republica Moldova beneficiază de dreptul de a propune bunuri/situri ale patrimoniului cultural și natural pentru a fi incluse în Lista patrimoniului mondial UNESCO.

De asemenea, în cadrul colaborării cu UE, au fost adoptate o serie de documente europene: Convenția culturală europeană, adoptată la Paris, la 18.12.1954, în vigoare în Republica Moldova din 24.05.1994, Convenția pentru conservarea patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Grenada, la 03.05.1994, Convenția pentru conservarea patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Grenada, la 03.12.1954. 10 1985, în vigoare pentru Republica Moldova din 01.04.2002, Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic, adoptată la La Valetta, 16.01.1992, în vigoare pentru Republica Moldova din 22.06.2002,

Convenția europeană a peisajului, adoptată la Florența la 20.10.2002, Convenția europeană a peisajului, adoptată la Florența la 20.10. 2000, în vigoare pentru Republica Moldova din 22.06.2002, Convenția europeană a peisajului peisagistic, adoptată la 20.20.2000, în vigoare pentru Republica Moldova din 22.06.2002, Convenția pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat împreună cu Protocolul I la Convenție, aprobat la Haga la 14.05.1954, în vigoare pentru Republica Moldova din 09.03.2000, Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea socială a patrimoniului cultural, adoptată la Faro la 27.10.2005, semnată la 11.11.2008, și Convenția europeană privind coproducția cinematografică, adoptată la 2 octombrie 1992, semnată de Republica Moldova la 11 ianuarie 2008.